श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे

॥ प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रश्नः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रश्नः ॥

हरिः ओ(४)म्।
उ॒द्ध॒न्यमा॑नम॒स्या अ॑मे॒ध्यम्।
अप॑ पा॒प्मानं॒ यज॑मानस्य हन्तु।
शि॒वा नः॑ सन्तु प्र॒दिश॒श्चत॑स्रः।
शं नो॑ मा॒ता पृ॑थि॒वी तोक॑साता।
शं नो॑ दे॒वीर॒भिष्ट॑ये।
आपो॑ भवन्तु पी॒तये᳚।
शं योर॒भि स्र॑वन्तु नः।
वै॒श्वा॒न॒रस्य॑ रू॒पम्।
पृ॒थि॒व्यां प॑रि॒स्रसा᳚।
स्यो॒नमावि॑शन्तु नः॥ **1**॥

यदि॒दं दि॒वो यद॒दः पृ॑थि॒व्याः।
स॒ञ्ज॒ज्ञा॒ने रोद॑सी सम्बभू॒वतुः॑।
ऊषा᳚न्कृ॒ष्णम॑वतु कृ॒ष्णमूषाः᳚।
इ॒होभयो᳚र्य॒ज्ञि॒यमाग॑मिष्ठाः।
ऊ॒तीः कु॑र्वा॒णो यत्पृ॑थि॒वीमच॑रः।

Please let us know of any errors in this text.

गु॒हा॒कार॑माखुरू॒पं प्र॒तीत्य॑।
तत्ते॒ न्यं॑क्तमि॒ह स॒म्भर॑न्तः।
श॒तं जी॑वेम श॒रद॒ः सवी॑राः।
ऊर्जं॑ पृथि॒व्या रसं॑मा॒भर॑न्तः।
श॒तं जी॑वेम श॒रद॑ः पुरू॒चीः॥ **2**॥

व॒म्रीभि॒रनु॑वित्तं॒ गुहा॑सु।
श्रोत्रं॑ त उ॒र्व्यब॑धिरा भवामः।
प्र॒जाप॑तिसृष्टानां प्र॒जाना॑म्।
क्षु॒धोप॑हत्यै सुवि॒तं नो॑ अस्तु।
उप॒प्रभि॑न्न॒मिष॒मूर्जं॑ प्र॒जाभ्य॑ः।
सूदं॑ गृ॒हेभ्यो॒ रस॒माभ॑रामि।
यस्य॑ रू॒पं बिभ्र॑दि॒मामवि॑न्दत्।
गुहा॒ प्रवि॑ष्टाग्ं सरि॒रस्य॒ मध्ये॑।
तस्ये॒दं विह॑तमा॒भर॑न्तः।
अच्छ॑म्बट्कारम॒स्यां वि॑धेम॥ **3**॥

यत्प॒र्यप॑श्यथ्सरि॒रस्य॒ मध्ये॑।
उ॒र्वीमप॑श्य॒ज्जग॑तः प्रति॒ष्ठाम्।
तत्पुष्क॑रस्या॒यत॑ना॒द्धि जा॒तम्।
प॒र्णं पृ॑थि॒व्याः प्रथ॑नग्ं हरामि।
याभि॒रद्द॑ग्ंह॒ज्जग॑तः प्रति॒ष्ठाम्।

उ॒र्वीमि॒मां वि॑श्वज॒नस्य॑ भ॒र्त्रीम्।
ता न॑ः शि॒वाः शर्क॑राः सन्तु॒ सर्वा᳚ः।
अ॒ग्ने रेत॑श्च॒न्द्रग्ं हिर॑ण्यम्।
अ॒द्भ्यः सम्भू॑तम॒मृत॑ं प्र॒जासु॑।
तथ्स॒म्भर॑न्नुत्तर॒तो नि॒धाय॑॥ **4**॥

अ॒ति॒ प्र॒यच्छ॒ं दुरि॑तिं तरेयम्।
अश्वो॑ रू॒पं कृ॒त्वा यद॑श्व॒त्थेऽति॑ष्ठः।
सं॒व॒थ्स॒रं दे॒वेभ्यो॑ नि॒लाय॑।
तत्ते॒ न्य॑क्तमि॒ह स॒म्भर॑न्तः।
श॒तं जी॑वेम श॒रद॒ः सवी॑राः।
ऊ॒र्जः पृ॑थि॒व्या अध्युत्थि॑तोऽसि।
वन॑स्पते श॒तव॑ल्शो॒ विरो॑ह।
त्वया॑ व॒यमिष॒मूर्ज॒ं मद॑न्तः।
रा॒यस्पोषे॑ण॒ समि॒षा म॑देम।
गा॒य॒त्रि॒या ह्रि॒यमा॑णस्य॒ यत्ते᳚॥ **5**॥

प॒र्णमप॑तत्तृ॒तीय॑स्यै दि॒वोऽधि॑।
सो॑ऽयं प॒र्णः सो॑मप॒र्णाद्धि जा॒तः।
ततो॑ हरामि सोमपी॒थस्याव॑रुद्ध्यै।
दे॒वाना᳚ं ब्रह्मवा॒दं वद॑तां॒ यत्।
उ॒पाश्रृ॑णोः सु॒श्रवा॒ वै श्रु॒तो॑ऽसि।

ततो॒ मामावि॑शतु ब्रह्मवर्च॒सम्।
तथ्स॒म्भर॒ग्ग्॒स्तदव॑रुन्धीय सा॒क्षात्।
यया॑ ते सृ॒ष्टस्या॒ग्नेः।
हे॒तिमश॑मयत्प्र॒जाप॑तिः।
तामि॒मामप्र॑दाहाय॥ **6**॥

श॒मीग्ं शान्त्यै॑ ह॒राम्य॒हम्।
यत्ते॑ सृ॒ष्टस्य॑ य॒तः।
विक॑ङ्क॒तं भा आँर्छज्ञातवेदः।
तया॑ भा॒सा सम्मि॑तः।
उ॒रुं नो॑ लो॒कमनु॒ प्रभा॑हि।
यत्ते॑ ता॒न्तस्य॒ हृद॑य॒माच्छि॑न्दञ्जातवेदः।
म॒रुतो॒ऽद्भिस्त॑मयि॒त्वा।
ए॒तत्ते॒ तद॑श॒नेः सम्भ॑रामि।
सात्मा॑ अग्ने॒ सहृ॑दयो भवे॒ह।
चित्रि॑यादश्व॒त्थाथ्सम्भृ॑ता बृह॒त्यः॑॥ **7**॥

शरी॑रम॒भि सग्ग्स्कृ॑ताः स्थ।
प्र॒जाप॑तिना यज्ञमु॒खेन॒ सम्मि॑ताः।
ति॒स्रस्त्रि॒वृद्धि॑र्मिथु॒नाः प्रजा॑त्यै।
अ॒श्व॒त्थाद्ध॑व्यवा॒हाद्धि जा॒ताम्।
अ॒ग्नेस्त॒नूं य॒ज्ञिया॒ग्॒ं सम्भ॑रामि।

शा॒न्तयो॑निगं॒ शमीग॒र्भम्।
अ॒ग्नये॒ प्रज॑नयि॒तवै॑॑।
यो अ॑श्व॒त्थः श॑मीग॒र्भः।
आ॒रु॒रोह॒ त्वे सचा॑॑।
तं ते॑ हरामि॒ ब्रह्म॑णा॥ **8**॥

य॒ज्ञियै॑॑ः के॒तुभि॑ः स॒ह।
यं त्वा॑ स॒मभ॑रञ्जातवेदः।
य॒था॒ श॒री॒रं भू॒तेषु॒ न्य॑क्तम्।
स सम्भृ॑तः सीद शि॒वः प्र॒जाभ्य॑ः।
उ॒रुं नो॑ लो॒कमनु॑नेषि वि॒द्वान्।
प्रवे॒धसे॑ क॒वये॒ मेध्या॑य।
वचो॑ व॒न्दारु॑ वृष॒भाय॒ वृष्णे॑॑।
यतो॑ भ॒यमभ॑यं॒ तन्नो॑ अस्तु।
अव॑ दे॒वान् य॑जे॒ हेड्या॑न्।
स॒मिधा॒ऽग्निं द॑ुवस्यत॥ **9**॥

घृ॒तैर्बो॑धय॒तातिथिम्।
आऽस्मि॑न् ह॒व्या जु॑होतन।
उप॑ त्वाऽग्ने ह॒विष्म॑तीः।
घृ॒ताची॑॑र्यन्तु हर्यत।
जु॒षस्व॑ स॒मिधो॒ मम॑।

तं त्वा॑ स॒मिद्भि॑रङ्गिरः।
घृ॒तेन॑ वर्धयामसि।
बृ॒हच्छो॑चा यविष्ठ्य।
स॒मि॒ध्यमा॑नः प्रथ॒मो नु धर्मः॑।
सम॒क्तुभि॑रज्यते वि॒श्ववा॑रः॥ **10**॥

शो॒चिष्के॑शो घृ॒तनि॑र्णिक्पाव॒कः।
सु॒य॒ज्ञो अ॒ग्निर्य॒जथा॑य दे॒वान्।
घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निर॒ग्निः।
घृ॒तैः समि॑द्धो घृ॒तम॒स्यान्नँ॑म्।
घृ॒त॒प्रुष॑स्त्वा स॒रितो॑ वहन्ति।
घृ॒तं पिब॑ँन्थ्सु॒यजा॑ यक्षि दे॒वान्।
आ॒यु॒र्दा अ॑ग्ने ह॒विषो॑ जुषा॒णः।
घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तयो॑निरेधि।
घृ॒तं पी॒त्वा मधु॒ चारु॒ गव्यँ॑म्।
पि॒तेव॑ पु॒त्रम॒भि र॑क्षतादि॒मम्॥ **11**॥

त्वाम॑ग्ने समिधा॒नं य॑विष्ठ।
दे॒वा दू॒तं च॑क्रिरे हव्य॒वाहँ॑म्।
उ॒रु॒ज्रय॑सं घृ॒तयो॑नि॒माहु॑तम्।
त्वे॒षं चक्षु॑र्दधिरे चोद॒यन्व॑ति।
त्वाम॑ग्ने प्र॒दिव॒ आहु॑तं घृ॒तेन॑।

सुम्नायवः सुषमिधा समीधिरे।
स वावृधान ओषधीभिरुक्षितः।
उरुज्रयाग्ंसि पार्थिवा वितिष्ठसे।
घृतप्रतीकं व ऋतस्य धूर्षदम्।
अग्निं मित्रं न समिधान ऋञ्जते॥ **12**॥

इन्धानो अक्रो विदथेषु दीद्यत्।
शुक्रवर्णामुदु नो यग्ंसते धियम्।
प्रजा अग्ने संवासय।
आशाश्च पशुभिः सह।
राष्ट्राण्यस्मा आधेहि।
यान्यासन्थ्सवितुः सवे।
मही विश्पत्नी सदने ऋतस्य।
अर्वाची एतं धरुणे रयीणाम्।
अन्तर्वत्नी जन्यं जातवेदसम्।
अध्वराणां जनयथः पुरोगाम्॥ **13**॥

आरोहतं दशतग्ं शक्वरीर्मम।
ऋतेनाग्न आयुषा वर्चसा सह।
ज्योग्जीवन्त उत्तरामुत्तराग्ं समाम्।
दर्शमहं पूर्णमासं यज्ञं यथा यजै।
ऋत्वियवती स्थो अग्निरेतसौ।

गर्भं॑ दधाथां॒ ते वा॑म॒हं द॑दे।
तथ्स॒त्यं यद्वी॒रं बि॑भृथः।
वी॒रं ज॑नयि॒ष्यथः॑।
ते मत्प्रा॒तः प्रज॑निष्येथे।
ते मा॒ प्रजा॑ते॒ प्रज॑नयि॒ष्यथः॑॥ **14**॥

प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र्ब्रह्मवर्च॒सेन॑ सुव॒र्गे लो॒के।
अनृ॑ताथ्स॒त्यमुपै॑मि।
मा॒नु॒षाद्दैव्य॒मुपै॑मि।
दैवीं॒ वाचं॑ यच्छामि।
शल्कै॑र॒ग्निमि॑न्धा॒नः।
उ॒भौ लो॒कौ स॑नेम॒हम्।
उ॒भयो᳚र्लो॒कयो॑र्ऋ॒द्ध्वा।
अति॑ मृ॒त्युं त॑राम्य॒हम्।
जात॑वेदो॒ भुव॑नस्य॒ रेतः॑।
इ॒ह सि॑ञ्च॒ तप॑सो॒ यज्ज॑नि॒ष्यते᳚॥ **15**॥

अ॒ग्निम॑श्व॒त्थादधि॑ हव्य॒वाह᳚म्।
श॒मी॒ग॒र्भाज्ज॒नय॑न्॒ यो म॑यो॒भूः।
अ॒यं ते॒ योनि॑र्ऋ॒त्विय॑ः।
यतो॑ जा॒तो अरो॑चथाः।
तं जा॒नन्न॑ग्न॒ आरो॑ह।

अथा॑ नो वर्धया र॒यिम्।
अपे॑त॒ वीत॒ वि च॑ सर्प॒ताते॑ः।
येऽत्र॒ स्थ पु॑रा॒णा ये च॒ नूत॑नाः।
अदा॑दि॒दं य॒मो॑ऽव॒साने॑ पृथि॒व्याः।
अक्र॑न्नि॒मं पि॒तरो॑ लो॒कम॑स्मै॥ **16**॥

अ॒ग्नेर्भस्मा॑स्य॒ग्नेः पुरी॑षमसि।
सं॒ज्ञान॑मसि काम॒धर॑णम्।
मयि॑ ते काम॒धर॑णं भूयात्।
सं व॑ः सृजामि॒ हृद॑यानि।
सग्ंसृ॑ष्टं॒ मनो॑ अस्तु वः।
सग्ंसृ॑ष्टः प्रा॒णो अ॑स्तु वः।
सं या व॑ः प्रि॒यास्त॒नुव॑ः।
सम्प्रि॒या हृद॑यानि वः।
आ॒त्मा वो॑ अस्तु॒ सम्प्रि॑यः।
सम्प्रि॑यास्त॒नुवो॒ मम॑॥ **17**॥

कल्पे॑तां॒ द्यावा॑पृथि॒वी।
कल्प॑न्ता॒माप॒ ओष॑धीः।
कल्प॑न्ताम॒ग्नय॒ः पृथ॑क्।
मम॒ ज्यैष्ठ्या॑य॒ सव्र॑ताः।
ये॑ऽग्नय॒ः सम॑नसः।

अ॒न्त॒रा द्यावा॑पृथि॒वी।
वास॑न्तिकावृ॒तू अ॒भि कल्प॑मानाः।
इन्द्र॑मिव दे॒वा अ॒भि सं॑वि॑शन्तु।
दि॒वस्त्वा॑ वी॒र्ये॑ण।
पृ॒थि॒व्यै म॑हि॒म्ना॥ **18**॥

अ॒न्तरि॑क्षस्य॒ पोषे॑ण।
स॒र्वप॑श॒ुमाद॑धे।
अजी॑जनन्न॒मृत॒ं मर्त्या॑सः।
अ॒स्रे॒माण॑ं त॒रणि॑ं वी॒डुज॑म्भम्।
दश॒ स्वसा॑रो अ॒ग्रुव॑ः समी॒चीः।
पुमाग्ं॑सं जा॒तम॒भि सग्ं॑रभन्ताम्।
प्र॒जाप॑तेस्त्वा प्रा॒णेनाभि॒ प्राणि॑मि।
पू॒ष्णः पोषे॑ण॒ मह्य॑म्।
दी॒र्घा॒यु॒त्वाय॑ श॒तशा॑रदाय।
श॒तग्ं श॒रद्भ्य॒ आयु॑षे॒ वर्च॑से॥ **19**॥

जी॒वात्वै पुण्या॑य।
अ॒हं त्वद॑स्मि॒ मद॑सि॒ त्वमे॒तत्।
ममा॑सि॒ योनि॒स्तव॒ योनि॑रस्मि।
ममै॒व सन्वह॒ ह॒व्यान्य॑ग्ने।
पु॒त्रः पि॒त्रे लो॑क॒कृज्जा॑तवेदः।

प्राणे त्वाऽमृतमादधामि।
अन्नादमन्नाद्याय।
गोप्तारं गुप्त्यै।
सुगार्हपत्यो विदहन्नरातीः।
उषसः श्रेयसीः श्रेयसीर्दधत्॥ **20**॥

अग्ने सपत्नाग् अप बाधमानः।
रायस्पोषमिषमूर्जमस्मासु धेहि।
इमा उ मामुप तिष्ठन्तु रायः।
आभिः प्रजाभिरिह संवसेय।
इहो इडा तिष्ठतु विश्वरूपी।
मध्ये वसोर्दीदिहि जातवेदः।
ओजसे बलाय त्वोद्यच्छे।
वृषणे शुष्मायायुषे वर्चसे।
सपत्नतूरसि वृत्रतूः।
यस्ते देवेषु महिमा सुवर्गः॥ **21**॥

यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः।
पुष्टिर्या ते मनुष्येषु पप्रथे।
तया नो अग्ने जुषमाण एहि।
दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्।
वातात्पशुभ्यो अध्योषधीभ्यः।

यत्र॑ यत्र जातवेदः सम्ब॒भूथ॑।
ततो॑ नो अग्ने जु॒षमा॑ण॒ एहि॑।
प्राची॒मनु॑ प्र॒दिश॒ं प्रेहि॑ वि॒द्वान्।
अ॒ग्नेर॑ग्ने पु॒रो अ॑ग्निर्भवे॒ह।
विश्वा॒ आशा॒ दीद्या॑नो॒ विभा॑हि॥ **22**॥

ऊर्ज॑ नो धेहि द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे।
अन्व॒ग्निरु॒षसा॒मग्र॑मख्यत्।
अन्वहा॑नि प्रथ॒मो जा॒तवे॑दाः।
अनु॒ सूर्य॑स्य पुरु॒त्रा च॑ र॒श्मीन्।
अनु॒ द्यावा॑पृथि॒वी आत॑तान।
विक्र॑मस्व म॒हाग्ं अ॑सि।
वे॒दि॒षन्मानु॑षेभ्यः।
त्रि॒षु लो॒केषु॑ जागृहि।
यदि॒दं दि॒वो यद॒दः पृ॑थि॒व्याः।
सं॒वि॒दा॒ने रोद॑सी सम्बभूवतुः॥ **23**॥

तयो॑ः पृष्ठे सी॑दतु जा॒तवे॑दाः।
श॒म्भूः प्र॒जाभ्य॑स्त॒नुवे॑ स्यो॒नः।
प्रा॒णं त्वा॒ऽमृत॒ आद॑धामि।
अ॒न्ना॒दम॒न्नाद्या॑य।
गो॒प्तार॒ं गुप्त्यै॑।

यत्ते॑ शुक्र शु॒क्रं वर्चः॑ शु॒क्रा त॒नूः।
शु॒क्रं ज्योति॒रज॑स्रम्।
तेन॑ मे दीदिहि॒ तेन॒ त्वाऽऽद॑धे।
अ॒ग्निनाँ॑ऽग्ने॒ ब्रह्म॑णा।
आ॒न॒शे व्या॑नशे॒ सर्व॒मायु॒र्व्या॑नशे॥ **24**॥

नर्य॑ प्र॒जां मे॑ गोपाय।
अ॒मृ॒त॒त्वाय॑ जी॒वसे॑।
जा॒तां ज॑नि॒ष्यमा॑णां च।
अ॒मृते॑ स॒त्ये प्रति॑ष्ठिताम्।
अथ॑र्व पि॒तुं मे॑ गोपाय।
रस॒मन्न॑मि॒हायु॑षे।
अद॑ब्धा॒योऽशी॑ततनो।
अवि॑षं नः पि॒तुं कृ॑णु।
शग्ग्स्य॑ प॒शून्मे॑ गोपाय।
द्विपादो॒ ये चतु॑ष्पदः॥ **25**॥

अ॒ष्टाश॑फाश्च॒ य इ॒हाग्नेँ॑।
ये चैक॑शफा आशु॒गाः।
सप्र॑थ स॒भां मे॑ गोपाय।
ये च॒ सभ्याँ॑ः सभा॒सद॑ः।
तानि॑न्द्रि॒याव॑तः कुरु।

सर्व॒मायु॒रुपा॑सताम्।
अहे॑ बुध्निय॒ मन्त्रं॑ मे गोपाय।
यमृष॑यस्त्रैवि॒दा वि॒दुः।
ऋच॒ः सामा॑नि॒ यजूꣳ॑षि।
सा हि श्रीर॒मृता॑ स॒ताम्॥ **26**॥

चतु॑ःशिखण्डा युव॒तिः सु॒पेशा॑ः।
घृतप्र॑तीका॒ भुव॑नस्य॒ मध्ये॑।
म॒र्मृ॒ज्यमा॑ना मह॒ते सौभ॑गाय।
मह्यं॑ धुक्ष्व॒ यज॑मानाय॒ कामान्॑।
इ॒हैव सन्तत्रं॑ स॒तो वो॑ अग्नयः।
प्रा॒णेन॑ वा॒चा मन॑सा बिभर्मि।
ति॒रो मा॒ सन्त॒मायु॒र्मा प्रहा॑सीत्।
ज्योति॑षा वो वैश्वान॒रेणोप॑तिष्ठे।
प॒ञ्च॒धाऽग्नीन्व्य॑क्रामत्।
वि॒राट्थ्सृ॒ष्टा प्र॒जाप॑तेः।
ऊ॒र्ध्वाऽऽरो॑हद्रोहि॒णी।
योनि॑र॒ग्नेः प्रति॑ष्ठितिः॥ **27**॥

वि॒श॒न्तु॒ न॒ः पु॒रू॒ची॒र्वि॑धेम नि॒धाय॒ यत्तेऽप्र॑दाहाय बृह॒त्यो॑ ब्रह्म॑णा दुवस्यत वि॒श्ववा॑र इ॒ममृ॑ञ्जते पु॒रो॒गां प्रज॑नयि॒ष्यथो॑ जनि॒ष्यते॑ऽस्मै॒ मम॑ महि॒म्ना वर्च॑से॒

दध॑थ्सुव॒र्गो भा॑हि सम्बभू॒वतु॒रायु॒र्व्या॑नशे॒ चतु॑ष्पदः
स॒तां प्र॒जाप॑ते॒र्द्वे च॑ ॥ **1** ॥

नवै॒तान्यहा॑नि भवन्ति।
नव॒ वै सु॑व॒र्गा लो॒काः।
यदे॒तान्यहा᳚न्युप॒यन्ति॑।
न॒वस्वे॒व तथ्सु॑व॒र्गेषु॑ लो॒केषु॑ स॒त्रिणः॑
प्रति॒तिष्ठ॑न्तो यन्ति।
अ॒ग्नि॒ष्टो॒माः पर॑ः सामानः का॒र्या॑ इत्या॑हुः।
अ॒ग्नि॒ष्टो॒मसं॑म्मितः सुव॒र्गो लो॒क इति॑।
द्वाद॑शाग्निष्टो॒मस्य॑ स्तो॒त्राणि॑।
द्वाद॑श॒ मासा᳚ः संवथ्स॒रः।
तत्तन्न सूक्ष्र्य᳚म्।
उ॒क्थ्या॑ ए॒व सं॑प्तद॒शाः पर॑ः सामानः का॒र्या᳚ः ॥ **28** ॥

प॒शवो॒ वा उ॒क्थानि॑।
प॒शू॒नामव॑रुध्यै।
वि॒श्व॒जि॒द॒भि॒जिता॑वग्निष्टो॒मौ।
उ॒क्थ्या᳚ः सप्तद॒शाः पर॑ः सामानः।
ते स॑ग्ग्स्तु॑ता वि॒राज॑म॒भि सम्प॑द्यन्ते।
द्वे च॑र्चा॒वति॑ रिच्येते।
एक॑या॒ गौरति॑रिक्तः।

एकयाऽऽयुंरूनः।
सुवर्गो वै लोको ज्योतिंः।
ऊर्ग्विराट्॥ 29॥

सुवर्गमेव तेनं लोकमभि जंयन्ति।
यत्परग्ं राथंन्तरम्।
तत्प्रंथमेऽहंन्कार्यम्।
बृहद्द्वितीयें।
वैरूपं तृतीयें।
वैराजं चंतुर्थे।
शाक्वरं पंञ्चमे।
रैवतग्ं षष्ठे।
तदुं पृष्ठेभ्यो नयंन्ति।
सन्तनंय एते ग्रहां गृह्यन्ते॥ 30॥

अतिग्राह्याः परंः सामसु।
इमानेवैतैर्लोकान्थ्सं तंन्वन्ति।
मिथुना एते ग्रहां गृह्यन्ते।
अतिग्राह्याः परंः सामसु।
मिथुनमेव तैर्यजंमाना अवंरुन्धते।
बृहत्पृष्ठं भंवति।
बृहद्वै सुंवर्गो लोकः।

बृहतैव सुंवर्गं लोकं यन्ति।
त्रयस्त्रिग्ंशि नाम सामं।
माध्यंन्दिने पवंमाने भवति॥ **31** ॥

त्रयंस्त्रिग्ंशद्वै देवताः।
देवतां एवावंरुन्धते।
ये वा इतः पराँञ्चग्ं संवथ्सरमुंप यन्तिं।
न हैनं ते स्वस्ति समंश्नुवते।
अथ येंऽमुतोऽर्वाञ्चंमुप यन्तिं।
ते हैनग्ग् स्वस्ति समंश्नुवते।
एतद्वा अमुतोऽर्वाञ्चमुपं यन्ति।
यदेवम्।
यो ह खलु वाव प्रजापंतिः।
स उं वेवेन्द्रंः।
तदुं देवेभ्यो नयंन्ति॥ **32** ॥

कार्या विराड्बृंह्यन्ते पवंमाने भवतीन्द्र एकं च॥ **2** ॥

सन्तंतिर्वा एते ग्रहाः।
यत्परंः सामानः।
विषूवान्दिंवाकीर्त्यम्।
यथा शालांयै पक्षंसी।
एवग्ं संवथ्सरस्य पक्षंसी।

यदेतेन गृह्येरन्न्।
विषूची संवथ्सरस्य पक्षसी व्यवस्रग्ंसेयाताम्।
आर्तिमार्छेयुः।
यदेते गृह्यन्तेँ।
यथा शालायै पक्षसी मध्यमं
  वग्ंशमभि संमायच्छति॥ **33**॥

एवग् संवथ्सरस्य पक्षसी दिवाकीर्त्यमभि
  सन्तन्वन्ति।
नाऽऽर्तिमार्छन्ति।
एकविग्ंशमहर्भवति।
शुक्राग्रा ग्रहा गृह्यन्ते।
प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय।
सौर्य एतदहः पशुरालभ्यते।
सौर्योऽतिग्राह्यो गृह्यते।
अहरेव रूपेण समर्धयन्ति।
अथो अह्न एवैष बलिर्ह्रियते।
सप्तैतदहरतिग्राह्या गृह्यन्ते॥ **34**॥

सप्त वै शीर्षण्याँः प्राणाः।
असावादित्यः शिरः प्रजानाँम्।
शीर्षन्नेव प्रजानाँ प्राणान्दधाति।

तस्माँथ्सप्त शीर्षन्प्राणाः।
इन्द्रो वृत्रगं हत्वा।
असुरान्पराभाव्यं।
स इमान्लोकानभ्यंजयत्।
तस्यासौ लोकोऽनंभिजित आसीत्।
तं विश्वकंर्मा भूत्वाऽभ्यंजयत्।
यद्वैँश्वकर्मणो गृह्यतेँ॥ **35**॥

सुवर्गस्यं लोकस्याभिजिंत्यै।
प्र वा एतेँऽस्माल्लोकाच्च्यंवन्ते।
ये वैँश्वकर्मणं गृह्णतेँ।
आदित्यः श्वो गृंह्यते।
इयं वा अदिंतिः।
अस्यामेव प्रतिंतिष्ठन्ति।
अन्योँन्यो गृह्येते।
विश्वाँन्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यंन्ति।
अस्यामन्येन प्रतिंतिष्ठन्ति।
तावाऽपंरार्धाथ्संवथ्सरस्यान्योँन्यो गृह्येते।
तावुभौ सह मंहाव्रते गृंह्येते।
यज्ञस्यैवान्तं गत्वा।
उभयोँर्लोकयोः प्रतिंतिष्ठन्ति।

अ॒र्क्य॑मु॒क्थं भ॑वति।
अ॒न्ना॒द्य॒स्याव॑रुध्यै॥ **36**॥

स॒मा॒यच्छं॑त्यतिग्रा॒ह्या॑ गृह्यन्ते गृ॒ह्यते॑
संव॒थ्स॒रस्या॒ऽन्योँऽन्यो गृह्येते॒ पञ्च॑ च॥ **3**॥

ए॒क॒वि॒ग्ं॒श ए॒ष भ॑वति।
ए॒तेन॒ वै दे॒वा ए॑कवि॒ग्ं॒शेन॑।
आ॒दि॒त्यमि॒त उ॑त्त॒मग्ं सु॑व॒र्गं लो॒कमारो॑हयन्न्।
स वा ए॒ष इ॒त ए॑कवि॒ग्ं॒शः।
तस्य॒ दशा॒वस्ता॒दहा॑नि।
दश॑ प॒रस्ता॑त्।
स वा ए॒ष वि॒राज्यु॑भ॒यतः॒ प्रति॑ष्ठितः।
वि॒राजि॒ हि वा ए॒ष उ॑भ॒यतः॒ प्रति॑ष्ठितः।
तस्मा॑दन्त॒रेमौ लो॒कौ यन्न्।
सर्वे॑षु सुव॒र्गेषु॑ लो॒केष्व॑भि॒तप॑न्नेति॥ **37**॥

दे॒वा वा आ॑दि॒त्यस्य॑ सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑।
परा॑चोऽतिपा॒दाद॑बिभयुः।
तं छन्दो॑भिरदृग्ंह॒न्धृत्यै॑।
दे॒वा वा आ॑दि॒त्यस्य॑ सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑।
अवा॑चोऽवपा॒दाद॑बिभयुः।
तं प॒ञ्चभी॑ र॒श्मिभि॒रुद॑वयन्न्।

तस्मा॑ देकवि॒ग्ं॒शेऽह॒न्पञ्च॑ दिवाकी॒र्त्या॑नि क्रियन्ते।
र॒श्मयो॒ वै दि॑वाकी॒र्त्या॑नि।
ये गा॑य॒त्रे।
ते गा॑य॒त्रीषूत्त॑रयो॒ः पव॑मानयोः॥ **38**॥

म॒हादि॑वाकीर्त्य॒ग्ं॒ होतुः॑ पृ॒ष्ठम्।
वि॒कु॒र्णं ब्र॑ह्मसा॒मम्।
भा॒सोँऽग्निष्टो॒मः।
अथै॒तानि॒ परा॑णि।
परै॒र्वै दे॒वा आ॑दि॒त्यग्ं सु॑व॒र्गं लो॒कम॑पारयन्न्।
यदपा॑रयन्न्।
तत्परा॑णां पर॒त्वम्।
पा॒रय॑न्त्येनं॒ परा॑णि।
य ए॒वं वेद॑।
अथै॒तानि॒ स्परा॑णि।
स्परै॒र्वै दे॒वा आ॑दि॒त्यग्ं सु॑व॒र्गं लो॒कम॑स्पारयन्न्।
यदस्पा॑रयन्न्।
तथ्स्परा॑णाग् स्पर॒त्वम्।
स्पा॒रय॑न्त्येन॒ग्ग्॒ स्परा॑णि।
य ए॒वं वेद॑॥ **39**॥

ए॒ति॒ पव॑मानयो॒ः स्परा॑णि॒ पञ्च॑ च॥ **4**॥

अप्र॑तिष्ठा॒ं वा ए॒ते ग॑च्छन्ति।

येषाग्ं॑ संवथ्स॒रेऽना॒प्तेऽथ॑ं।

ए॒का॒द॒शि॒न्या॒प्यते᳚।

वै॒ष्ण॒वं वा॑म॒नमाल॑भन्ते।

य॒ज्ञो वै विष्णु॑ः।

य॒ज्ञमे॒वाऽऽल॑भन्ते॒ प्रति॑ष्ठित्यै।

ऐ॒न्द्रा॒ग्नमाल॑भन्ते।

इ॒न्द्रा॒ग्नी वै दे॒वाना॒मया॑तयामानौ।

ये ए॒व दे॒वते॒ अया॑तयाम्नी।

ते ए॒वाल॑भन्ते॥ **40**॥

वै॒श्व॒दे॒वमाल॑भन्ते।

दे॒वता॑ ए॒वाव॑रुन्धते।

द्या॒वा॒पृ॒थि॒व्या᳚ं धे॒नुमाल॑भन्ते।

द्यावा॑पृथि॒व्योरे॒व प्रति॑तिष्ठन्ति।

वा॒य॒व्य॑ं व॒थ्समाल॑भन्ते।

वा॒यु॒रे॒वैभ्यो॑ यथाऽऽयत॒नाद्दे॒वता॒ अव॑रुन्धे।

आ॒दि॒त्यामवि॑ं व॒शामाल॑भन्ते।

इ॒यं वा अदि॑तिः।

अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठन्ति।

मै॒त्रा॒व॒रु॒णीमाल॑भन्ते॥ **41**॥

मि॒त्रेणै॒व य॒ज्ञस्य॒ स्वि॑ष्टग्ं शमयन्ति।
वरु॑णेन॒ दुरि॑ष्टम्।
प्रा॒जा॒प॒त्यं तू॑प॒रं म॑हाव्र॒त आल॑भन्ते।
प्रा॒जा॒प॒त्यो॑ऽतिग्रा॒ह्यो॑ गृह्यते।
अह॑रे॒व रू॒पेण॒ सम॑र्धयन्ति।
अथो॒ अह्न॑ ए॒वैष ब॒लिर्ह्रि॑यते।
आ॒ग्ने॒यमाल॑भन्ते॒ प्रति॒ प्रज्ञा᳚त्यै।
अ॒ज॒पे॒त्वान् वा ए॒ते पू॒र्वैर्मासै॒रव॑रुन्धते।
यदे॒ते ग॒व्याः प॒शव॑ आल॒भ्यन्ते᳚।
उ॒भये॑षां पशू॒नामव॑रुध्यै॥ **42**॥

यदति॑रिक्तामेका॒दशिनी॑मा॒लभे॑रन्न्।
अप्रि॑यं॒ भ्रातृ॑व्यम॒भ्यति॑रिच्येत।
यद्द्वौ द्वौ॑ प॒शू स॒मस्ये॑युः।
कनी॑य॒ आयुः॑ कुर्वीरन्न्।
यदे॒ते ब्राह्म॑णवन्तः प॒शव॑ आल॒भ्यन्ते᳚।
नाप्रि॑यं॒ भ्रातृ॑व्यम॒भ्य॑ति॒रिच्य॑ते।
न कनी॑य॒ आयुः॑ कुर्वते॥ **43**॥

ते ए॒वाल॑भन्ते मैत्रावरु॒णीमाल॑भ॒न्तेऽव॑रुध्यै स॒प्त च॑॥ **5**॥

प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाः सृ॒ष्ट्वा वृ॒त्तो॑ऽशयत्।
तं दे॒वा भू॒ताना॒ग्ं॒ रसं॒ तेजः॑ स॒म्भृत्य॑।

तेनैनमभिषज्यन्न्।

म॒हान॑वव॒र्तीति॑।

तन्म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम्।

म॒हद्व्र॒तमिति॑।

तन्म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम्।

म॒ह॒तो व्र॒तमिति॑।

तन्म॑हाव्र॒तस्य॑ महाव्रत॒त्वम्।

प॒ञ्च॒वि॒ग्ं॒शः स्तोमो॑ भवति॥ **44**॥

चतु॑र्विग्ंशत्यर्धमासः संवथ्स॒रः।

यद्वा ए॒तस्मि॑न्थ्संवथ्स॒रेऽधि॒ प्राजा॑यत।

तदन्नं॑ पञ्चवि॒ग्ं॒शम॑भवत्।

म॒ध्य॒तः क्रि॑यते।

म॒ध्य॒तो ह्यन्न॑मशि॒तं धि॒नोति॑।

अथो॑ मध्य॒त ए॒व प्र॒जाना॒मूर्ग्धी॑यते।

अथ॒ यद्वा इ॒दम॑न्त॒तः क्रि॒यते॑।

तस्मा॑दुद॒न्ते प्र॒जाः समे॑धन्ते।

अ॒न्त॒तः क्रि॑यते प्र॒जन॑नायै॒व।

त्रि॒वृच्छिरो॑ भवति॥ **45**॥

त्रे॒धा॒ वि॒हि॒तग्ं हि शिरः॑।

लोम॑ छ॒वीरस्थि॑।

परांचा स्तुवन्ति।
तस्मात्तथ्सदृगेव।
न मेद्यतोऽनुंमेद्यति।
न कृश्यतोऽनुं कृश्यति।
पञ्चदशोऽन्यः पक्षो भंवति।
सप्तदशोऽन्यः।
तस्माद्वयाग्ंस्यन्यतरमर्धमभिपर्यावंर्तन्ते।
अन्यतरतो हि तद्वरींयः क्रियते॥ **46**॥

पञ्चविग्ंश आत्मा भंवति।
तस्मान्मध्यतः पशवो वरिंष्ठाः।
एकविग्ंशं पुच्छम्।
द्विपदांसु स्तुवन्ति प्रतिंष्ठित्यै।
सर्वेण सह स्तुंवन्ति।
सर्वेण ह्यात्मनाऽऽत्मन्वी।
सहोत्पतंन्ति।
एकैकामुच्छिग्ंषन्ति।
आत्मन्न् ह्यङ्गांनि बद्धानिं।
न वा एतेन सर्वः पुरुंषः॥ **47**॥

यदित इंतो लोमांनि दतो नखान्।
परिमादंः क्रियन्ते।

तान्ये॒व तेन॒ प्रत्यु॑प्प्यन्ते।

औदु॑म्बर॒स्तल्पो॑ भवति।

ऊर्ग्वा अन्न॑मुदु॒म्बरः॑।

ऊ॒र्ज ए॒वान्नाद्य॒स्याव॑रुध्यै।

यस्य॑ तल्प॒सद्य॒मन॑भिजित॒ग्ग्॒ स्यात्।

स दे॒वाना॒गं॒ साम्य॑क्षे।

त॒ल्प॒सद्य॑म॒भिज॑या॒नीति॒ तल्प॑मा॒रुह्योद्गा॑येत्।

त॒ल्प॒सद्य॑मे॒वाभिज॑यति॥ **48**॥

यस्य॑ तल्प॒सद्य॑म॒भिजि॑त॒ग्ग्॒ स्यात्।

स दे॒वाना॒गं॒ साम्य॑क्षे।

त॒ल्प॒सद्यं॒ मा परा॑जे॒षीति॒ तल्प॑मा॒रुह्योद्गा॑येत्।

न त॑ल्प॒सद्यं॒ परा॑जयते।

प्रे॒ङ्खे शग्ं॑सति।

महो॒ वै प्रे॒ङ्खः।

मह॑स ए॒वान्नाद्य॒स्याव॑रुद्ध्यै।

दे॒वा॒सु॒राः संय॑त्ता आसन्न्।

त आ॑दि॒त्ये व्याय॑च्छन्त।

तं दे॒वाः सम॑जयन्न्॥ **49**॥

ब्रा॒ह्म॒णश्च॑ शू॒द्रश्च॑ चर्मक॒र्ते व्याय॑च्छेते।

दैव्यो॒ वै वर्णो᳚ ब्रा॒ह्म॒णः।

असुर्यः शूद्रः।
इमेऽराध्सुरिमे सुंभूतमंक्रन्नित्यंन्यतरो ब्रूंयात्।
इम उंद्वासीकारिणं इमे दुंर्भूतमंक्रन्नित्यंन्यतरः।
यदेवैषाग्ं सुकृतं या राद्धिंः।
तदंन्यतरोंऽभिश्रींणाति।
यदेवैषां दुष्कृतं याऽराद्धिंः।
तदंन्यतरोऽपंहन्ति।
ब्राह्मणः सञ्जंयति।
अमुमेवादित्यं भ्रातृंव्यस्य सं विंन्दन्ते॥ **50** ॥

भवति भवति क्रियते पुरुंषो
जयत्यजयञ्जयत्येकं च ॥ **6** ॥

उद्धन्यमांनं नवैतानि सन्तंतिरेकविग्ंश
एषोऽप्रंतिष्ठां प्रजापंतिर्वृत्तष्षट् ॥ **6** ॥

उद्धन्यमांनग्ं शोचिष्केशोऽग्ने सपत्नांनतिग्राह्यां
वैश्वदेवमालंभन्ते पञ्चाशत् ॥ **50** ॥

उद्धन्यमांनग्ं सं विंन्दन्ते ॥

॥ हरिंः ओ(३)म् ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे प्रथमाष्टके द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥